

Inleiding op preek 136

Het *brood* is gebroken, gedeeld en gegeten, nooit meer honger.
'IK BEN het brood des levens.'

Het *licht* is binnengedrongen in de ogen van mensen die niet zien, nooit meer alleen maar nacht
'Ik ben het licht van de wereld.'

De *deur* is wijd open gezet om het heil door te laten, nooit meer oorlog en geweld.
'IK BEN de deur van de schapen.'

De *herder* leidt zijn kudde van angstland naar beloofd land, nooit meer alleen en verlaten.
'IK BEN de goede herder.'

Dood en verderf, tranen en paniek - het is opgetild, opgestaan, omgekeerd ten goede, uitzicht, hoop.
'IK BEN *de opstanding en het leven*.'

Wat moet er nog meer gezegd en gedaan worden? Is in deze vijf IK BEN - woorden al niet het hele programma van Godswege aangeduid en waargemaakt?

Gebed:

DE BLAUWDRUK VAN EEN ANDER, NIEUW LEVEN.

‘IK BEN de weg, de waarheid en het leven’. Johannes 14,6.

door Jurjen Beumer

Wat moet er nog meer gezegd en gedaan worden? Is in de vijf IK BEN - woorden tot nu toe niet het hele programma van Godswege aangeduid en waargemaakt?

Nee, het is nog niet genoeg. We zijn er nog lang niet. We zijn nog maar net over de helft. In het Johannes-evangelie komen nog acht hoofdstukken en nog twee keer een IK BEN - uitspraak. Vandaag IK BEN de weg, de waarheid en het leven. Hoofdstuk 13 geeft de opmaat van alles wat komen gaat, de laatste avond van Jezus met zijn vrienden en vriendinnen, het laatste avondmaal. Met centraal hierin het verhaal van de voetwassing. Jezus die zijn discipelen de voeten wast. De paradox, dat Hij die zichzelf de opstanding noemt (11,25) niet omhóóg komt, niet opstaat, maar door de knieën gaat, zich neerbuigt en de minste wil zijn. Exact zó is *die weg* van ‘de weg, de waarheid en het leven’. Zó kom je uit bij het Rijk van God. Het is een weg onderlangs, een smalle weg van *waarheid* langs de trotse heirbanen van de heersers en machthebbers van deze aarde. Dit is zo anders dan de discipelen en de omstanders gewend waren. Wie wast nu de voeten van zijn vrienden en vriendinnen, daar heb je toch slaven voor! Dit is zo anders dan wij gewend zijn; dat verrijzenis een neergang is, dat hij, Jezus, bij de stoffige voeten van mensen is te vinden (moeder Teresa). Dat je blijkbaar eerst je *leven* moet verliezen om het te winnen. O wat is dit anders, haaks staat deze *weg* op de schema’s, op de normen en waarden die onze wereld hanteert en dwars staat deze *waarheid* op de gedachten in onze hoofden. En steeds opnieuw vragen we: Jezus, wie ben je toch? Welk geheim draag je in je hart waar wij nauwelijks bij kunnen?

Eén van ons is Hij, zeker, maar tegelijk zo één met de Vader, zo vol van die ene missie om *het leven* tot in alle diepten en hoogten te verstaan. Hij brengt in praktijk wat wij vergeten waren: dat namelijk ons leven van God komt en weer tot God terug gaat en dat Hij, Jezus, het meest geliefde kind van God, ons zal thuisbrengen naar de plaats waar we horen, bij God, onze oorsprong. Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Zeker, om het hier en nu gaat het in het Johannes-evangelie. Maar dit hier en nu, ons gewone leven vandáág, krijgt *in* Hem de gloed van morgen - toekomst, hoop. Het tijdelijke wordt *door* Hem aangedaan door de eeuwigheid, de aarde krijgt *tot* Hem de glans van de hemel. In, door en tót Hem - leven wij voortaan. Dáárom is ons hier en nu zo de moeite waard. We vallen niet in zwarte gat van het noodlot. Daarom is dit verhaal zo radicaal, ook politiek-maatschappelijk gezien, omdat de weg, de waarheid en het leven in deze wereld staan uitgelijnd. Niet wat de kranten en de tv dagelijks aan berichtgeving produceren is belangrijk - dat weten we toch al, dat de wereld niet deugt, dat er gemenigheid is, rottigheid, wreedheid, oorlog en geweld enz. - maar dát is niet het grote nieuws. Nee, écht nieuws, goéd nieuws, evangelie is, dat al deze kale feiten niét het laatste woord hebben en krijgen. Er is een andere weg mogelijk, waarheid hoeft niet voor altijd verkwanseld te worden, het leven verdrinkt niet in klaagzang en klacht. Hij die zegt, IK BEN de weg, de waarheid en het leven is in persoon de blauwdruk van dat andere, nieuwe leven. Om deze Persoon draait het evangelie. Jezus is exclusief en uniek, om óns inclusief tot op God te maken, letterlijk, ingesloten in Gods liefde en uniek bemind door onze Schepper. Jezus heeft de weg, de waarheid en het leven bij God vandaan gehaald om het voor ons allen bestemd te laten zijn. Hij was éven onder ons om - God te leven, om ons mensen te laten zien hoe wij ten diepste bedoeld zijn en wat van ons gevraagd wordt om aan een rechtvaardige samenleving te bouwen. Het evangelie scharniert rond de zeven IK BEN - woorden. Niet abstract zijn ze, geen mooie filosofieën of politiek programma’s, maar ze zijn belichaamd, vlees en bloed geworden in Degene die zijn eigen IK BEN ontleend heeft aan ‘IK BEN DIE IK BEN’ (jhw), de heilige Godsnaam. Jezus, zou je kunnen zeggen, is het tweede deel van ‘IK BEN DIE IK BEN’, of ‘Ik zal zijn zoals ik (er) zijn zal.’ Hij valt niet samen met God, of is niet God, maar is Degene die in praktijk brengt, uitvoert, de weg laat zien, de waarheid ten toon spreidt, laat zien wat echt leven is. Daarmee draagt Jezus ons tot in het hart van God, sterker nog, is door zijn concrete praktijk de poort tot God - ‘Niemand komt tot de Vader dan door Mij ...’.

(14,6) Ook dit versta ik inclusief, dat wanneer wij doen wat hij deed (opnieuw) God tegen zullen komen. Er staat zelfs, dat we dan Jezus in werken zullen overtreffen, vol van zijn spirit: 'Ik zeg jullie, wie in Mij gelooft, de werken, die Ik doe, zal hij ook doen, en grotere nog dan deze ...' (Joh. 14,12). Jezus is een mediator, een (be)middelaar. Tegenwoordig is zo'n mediator erg in. Als mensen gaan scheiden of anderszins met elkaar in problemen zijn geraakt is het vaak zo dat ze er niet met ieder een eigen advocaat hard tegen aan gaan, met harde koppen en hete hoofden en uiteindelijk een slecht resultaat. Nee, de mediator bemiddelt en probeert voor beide partijen er het beste uit te halen. De 'rol' van Jezus lijkt wel wat op zo'n mediator. Hij brengt God en mens opnieuw bij elkaar. Hij brengt de weg van God ter sprake bij de mensen en draagt het leven van de mensen in het hart van God. Straks als Jezus er niet meer is draagt hij zijn rol over aan de advocaat bij uitstek, de Geest van waarheid en trouw, de Trooster, de heilige Geest. (14, 15-31). Die zal voortaan zijn Geest onder ons levend houden, opdat wij in de spiritualiteit van Jezus blijven: vechten voor vrede en recht, het leven omhelzen zonder er aan te hangen en God prijzen om zijn liefde voor ons.

Deze compacte gedachten en deze radicale praktijk van de Mensenzoon lezen we in het rijke verhaal van de voetwassing in hfst 13 van het Johannes-evangelie. Jezus die zijn heengaan aankondigt en de terugkeer naar zijn vader. Dit alles is geen zoete Jezus-romantiek of Jezus-retoriek, noch kunnen we de woorden Ik ben de weg, de waarheid en het leven als strijdkreet of slogan gebruiken. Je komt ze wel eens tegen, op stationsreclames bijvoorbeeld. In de VS zag ik de tekst een keer verwerkt in een nummerbord van een auto: J-14-6. 'Hè?', zei ik tegen mijn buurman, 'ja' zei hij, 'het kan gek gaan hier, J-14-6 is Johannes 14 vers 6: Ik ben de weg, de waarheid en het leven.' Het voelde helemaal niet goed bij me. Deze 'heilige' teksten met ongekende diepgang als christelijke reclame, zoals een zeepfabrikant zijn waspoeder aanprijst.

Nee, zoals ik in het begin zei. We zijn nog maar net over de helft van het verhaal. Want wie deze woorden in de mond neemt, wie van zichzelf zegt dat hij de weg, de waarheid en het leven is, die kan rekenen op oppositie, die krijgt te maken met verraad, die zal moeten worden kaltgesteld. Deze laatste avond van Jezus leven is het begin van zijn afgang. Tijdens de maaltijd vertrekt Judas. Subtiel staat er: 'En het was nacht.' Inderdaad, pikkedonker is het. Buiten en in mijn hart. Jezus, ik kan je niet meer volgen?! Het uur is naderbij gekomen waarop de mensenzoon wordt overgeleverd. Zijn weg is lastig en er is onbegrip. De twijfelaar Thomas, degene die altijd twee stemmen in zich heeft - en wijzelf zijn Thomas - vraagt: 'Heer, wij weten niet waar je heengaat; hoe weten wij dan de weg?' (14,5) Niks nog begrijpen we van hem, de vraag van Thomas is zo herkenbaar. Nog meer moet er volgen om de weg, de waarheid en het leven te gaan, te volbrengen. Niks idylle dus of mooie zinnen over Jezus op reclames. Het is nacht.

En ik kon niet slapen vannacht. Onrustig woelden de IK BEN- woorden door mijn hoofd. Ze mengden zich daar met de gebeurtenissen die ik meemaakte, een vriendin die stierf, mijn ongeloof, de wanhoop in de wereld, de vaak droeve ogen van de mensen in ons diaconale centrum. Zoals wel vaker probeerde ik van enkele bijbelwoorden een soort mantra te maken, om weer in slaap te komen, om ze mijn binnenste te laten voeden, om de moed voor een nieuwe dag weer te kunnen ervaren. Het ging eigenlijk vanzelf. Ik zei en herhaalde: Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Mijn vingers telden mee, één keer, twee keer ... tot in het oneindige. Langzaam groeide zijn Weg in mij en liet mij van mijn dwaalwegen terugkeren. Iets van waarheid nam bezit van mij, de Ware zelf stond er borg voor. Het Leven zelf tenslotte verscheen als een nieuwe dag, de Levende kuste me wakker. Zijn vreugde doortintelde mij.